

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny

KPS.410.004.01.2019

Pani
Agnieszka Patela-Owczarczyk
Dyrektor
Warszawskiego Centrum Pomocy Rodzinie
01-833 Warszawa
ul. Lipińska 2.

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/043 - Opieka nad dziećmi w pogotowiach opiekuńczych i rodzinnych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Warszawskie Centrum Pomocy Rodzinie (zwane dalej: Centrum lub WCPR). 01-833 Warszawa, ul. Lipińska 2.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Agnieszka Patela-Owczarczyk, Dyrektor WCPR od 27 czerwca 2017 r. Do 26 czerwca 2017 r. funkcję Dyrektora WCPR pełniła Jolanta Sobczak.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Prawidłowość organizacji pracy zawodowych rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego przez powiatowe centra pomocy rodzinie. 2. Prawidłowość i skuteczność działań na rzecz unormowania sytuacji dzieci.
Okres objęty kontrolą	Lata 2017-2019 (I półrocze). Dla realizacji celu kontroli wykorzystane zostały także dowody sporządzone przed i po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny
Kontrolerzy	1. Jadwiga Raczyńska, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KPS/37/2019 z 01.10.2019 r. 2. Konrad Kostępski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KPS/48/2019 z 13.11.2019 r.

(akta kontroli str.1-4, 22-23)

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489, dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA	Warszawskie Centrum Pomocy Rodzinie w Warszawie realizując zadania m.st. Warszawy z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, w ramach posiadanych możliwości prawidłowo zapewniało pieczę zastępczą w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz rodzinnej pieczy zastępczej.
Uzasadnienie oceny ogólnej	W latach 2017-2019 (I połowa) w WCPR były wyznaczone osoby do realizacji zadań związanych z rodzinną i instytucjonalną pieczą zastępczą. Koordynatorzy i pracownicy socjalni pieczy zastępczej wywiązywali się ze swoich obowiązków prawidłowo i składali coroczne sprawozdania z efektów pracy organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej, zgodnie z art. 77 ust. 3 ustawy o pieczy zastępczej³. Nadzór WCPR nad funkcjonowaniem zawodowych rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego przebiegał zgodnie z ustawą o pieczy. WCPR, jako organizator pieczy zastępczej, przedstawiał Prezydentowi i Radzie m. st. Warszawy coroczne sprawozdania z efektów pracy oraz zgłaszał potrzeby w zakresie systemu pieczy zastępczej. Pomimo podejmowanych przez WCPR działań liczba miejsc w zawodowych rodzinach zastępczych była niewystarczająca w stosunku do potrzeb, co powodowało, że w pieczy zastępczej instytucjonalnej przebywały dzieci poniżej 10 r.ż. WCPR współpracowało z właściwymi podmiotami w celu uregulowania sytuacji prawnej dziecka i skrócenia jego pobytu w placówce interwencyjnej i pogotowiu rodzinnym, jednak skuteczność tych działań często była ograniczana czasem trwania postępowań sądowych. Mimo przedłużającego się pobytu dzieci w pieczy zastępczej po interwencji potrzeby dzieci w zakresie nauki, leczenia, terapii w placówkach i rodzinach zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego były zaspokajane. WCPR zapewniało także szkolenia i wsparcie dla zawodowych rodzin zastępczych, w tym także dla pełniących funkcję pogotowia rodzinnego. Dzieci z uregulowaną sytuacją prawną były zgłaszane do ośrodków adopcyjnych. W czterech przypadkach, ze zbadanej próby, WCPR nie dochodziło świadczeń alimentacyjnych, co było niezgodne z art. 38 ust. 2 ustawy o pieczy zastępczej, który nakłada obowiązek na kierownika PCPR obowiązującego do finansowania pobytu dziecka w pieczy zastępczej do dochodzenia przedmiotowych świadczeń w przypadku, gdy od umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej upłynął rok.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR	1. Prawidłowość organizacji pracy zawodowych rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego przez powiatowe centra pomocy rodzinie.
Opis stanu faktycznego	1.1 Organizacja pieczy zastępczej w powiecie. Realizacja zadań własnych i zleconych powiatu w zakresie zapewnienia pieczy zastępczej dzieciom w sytuacji kryzysowej.

Warszawskie Centrum Pomocy Rodzinie w Warszawie, jako jednostka organizacyjna m.st. Warszawy, została powołana uchwałą Rady Powiatu Warszawskiego⁵, działa na podstawie statutu stanowiącego załącznik do Uchwały Rady Miasta Stołecznego

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Dz. U. z 2019 r. poz. 1111, ze zm. (dalej: ustawa o pieczy zastępczej)

⁴ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁵ Nr VII/70/99 z dnia 10 marca 1999 r.

Warszawy⁶ oraz Regulaminu organizacyjnego⁷, który określa szczegółową organizację oraz zasady funkcjonowania Centrum. Podstawą realizacji zadań przez Centrum są także ustawy: z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy⁸, z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁹, z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie¹⁰.

Organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej jest Warszawskie Centrum Pomocy Rodzinie¹¹.

W okresie 2017-2018 realizacją zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w Centrum zajmował się Dział ds. Pieczy Zastępczej (DPZ) w skład, którego wchodziły cztery zespoły: 1. – ds. organizowania rodzinnej pieczy zastępczej oraz zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, 2. – ds. instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz interwencyjnego przewozu dzieci do pieczy, 3. – ds. usamodzielniania wychowanków, 4. – zespoły ds. rodzinnej pieczy zastępczej (wg. podziału dzielnicowego Warszawy). Od 01.01.2019 r. dyrektor dodatkowo powołał w Centrum¹² nową komórkę organizacyjną *Dział Wsparcia Specjalistycznego i Szkoleń Rodzinnej Pieczy Zastępczej* (DWSS), do zakresu działań, której należały sprawy związane z wykonywaniem zadań systemu pieczy zastępczej dotyczące wsparcia specjalistycznego i szkoleń kandydatów i osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą.

Sposób realizacji zadań z zakresu pieczy zastępczej w Centrum określono w procedurach wewnętrznych¹³.

(akta kontroli str.21, 24-99, 105-121, 338-382, 1453-1591)

a) Liczba mieszkańców województwa mazowieckiego w 2017 r. wynosiła 5 384 617, w 2018 r. – 5 403 412 a I półrocze 2019 r. 5 165 587, w tym: liczba dzieci w województwie poniżej 18 r.ż. odpowiednio 1 119 200, 1 130 597 oraz 1 008 917; a liczba dzieci w województwie poniżej 10 r.ż. odpowiednio 599 153, 598 826 oraz 587 980.

W latach 2017, 2018 i I poł. 2019 w pieczy zastępczej przebywało odpowiednio: 7785, 7688, 7698, w tym - w instytucjonalnej 1764, 1777 i 1772 oraz w rodzinnej 6021, 5911 i 5926.

Liczba dzieci odebranych w wyniku interwencji i umieszczonych w placówkach opiekuńczo wychowawczych typu interwencyjnego w latach 2017-2019 I połowa wynosiła odpowiednio: 130, 118 i 100. W zawodowych rodzinach zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego (dalej pogotowie rodzinne) przebywało odpowiednio 149, 107 i 85 dzieci.

(akta kontroli str. 839-851)

⁶ Uchwała Nr XX/676/2007 z dnia 6 grudnia 2007 r. w sprawie nadania Statutu Powiatowemu Centrum Rodzinie w Warszawie. Ostatnia zmiana obejmująca okres kontroli: Uchwała nr XIX/478/2015 z dnia 5 listopada 2015 r.; Uchwała nr LXXIV/2077/2018 z dnia 27 września 2018 r.

⁷ Zarządzenie nr 12/2014 Dyrektora WCPR z dnia 22 kwietnia 2014 r. (tekst jednolity) oraz wprowadzające zmiany w zakresie pieczy zastępczej Zarządzenie nr 81/2019 Dyrektora WCPR z dnia 20 września 2019 r.

⁸ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy Dz. U. 2017 r. poz. 682, ze zm.

⁹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, Dz. U. z 2018 r. poz.2096, ze zm.

¹⁰ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie Dz. U. z 2015 r. poz. 1390, ze zm.

¹¹ WCPR, na podstawie zarządzenia nr 1773/2011 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dnia 22 listopada 2011 r. w sprawie wyznaczenia w m.st. Warszawa organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, zostało wyznaczone organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej w rozumieniu art. 76 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

¹² Zarządzenie nr 92/2018 Dyrektora WCPR z dnia 18 grudnia 2018 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego § 24.

¹³ Procedury obejmowały m.in. zasady umieszczania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej; szkolenia rodzin zastępczych spokrewnionych/kandydatów na rodziny zastępcze spokrewnione; zasady organizowania zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka; przewóz i przekazanie dzieci do rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka lub placówki; zasady organizowania szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji zawodowych rodzin zastępczych, niezawodowych rodzin zastępczych oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, a także kwalifikowania kandydatów do pełnienia funkcji zawodowej rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka, niezawodowej rodziny zastępczej; wprowadzania i wdrażania standardów sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej, w tym zawodowych rodzin zastępczych; wprowadzania wzoru opinii psychologicznej dotyczącej predyspozycji i motywacji kandydatów do sprawowania funkcji rodziny zastępczej spokrewnionej i niezawodowej, wprowadzenie oferty wsparcia specjalistycznego, ocenianie przez WCPR rodziny zastępczej oraz prowadzącego rodzinną pieczę zastępczą, zasady wykonywania zadań w ramach zadaniowego czasu pracy przez koordynatorów.

Na terenie m.st. Warszawy, w latach 2017-2019 I połowa, funkcjonowało (odpowiednio) 21, 27, 27 placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym: socjalizacyjne/z liczbą miejsc odpowiednio: 13/600, 19/576, 19/567 bez zabezpieczonych miejsc dla dzieci z interwencji, dwie placówki opiekuńczo-wychowawcze typu interwencyjnego dysponujące łącznie 56 miejscami. Obydwie placówki typu interwencyjnego były obsługiwane przez Zespół do Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych Nr 1 przy ul. św. Bonifacego 81 w Warszawie¹⁴. Na dzień 30.06.2019 r. obejmowały opieką 56 wychowanków.

W okresie kontrolowanym w Warszawie było odpowiednio 1261, 1221 i 1199 rodzin zastępczych¹⁵. Przy czym zawodowych rodzin zastępczych było w 2017 r. 15, a w 2018 i 2019 już tylko 13. Funkcję pogotowia opiekuńczego pełniło 5 z nich w roku 2017 i 2019 (w 2018 było o jedną więcej), a rodzinnych domów dziecka było odpowiednio: 11, 12, 12.

W latach 2017-2019 (I połowa) dzieci w pieczy zastępczej na terenie m.st. Warszawy przebywało odpowiednio: 2284, 2254 i 2220, w tym: w instytucjonalnej 663, 687, 669 (z czego: poniżej 10 r.ż. - 193, 202, 194; poniżej 3 r.ż. - 37, 34, 32; a poniżej 1 r.ż. - 10, 9, 7). W pieczy rodzinnej było odpowiednio 1621, 1564 i 1551 dzieci.

(akta kontroli str. 834-836, 1197)

W Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej w m.st. Warszawie na lata 2016-2018¹⁶ zaplanowano, że na koniec 2018 r. będą w Warszawie 32 zawodowe rodziny zastępcze – osiągnięty limit – 13 rodzin. Nie udało się także utworzyć planowanych 19 rodzinnych domów dziecka – ostatecznie funkcjonowało 12. W Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej w m.st. Warszawie na lata 2019-2021¹⁷ na koniec 2019 r. zaplanowano utworzenie 24 zawodowych rodzin zastępczych i 15 rodzinnych domów dziecka.

Liczba zawodowych rodzin zastępczych na terenie powiatu jest niewystarczająca, co skutkuje umieszczaniem dzieci poniżej 10 roku życia w pieczy instytucjonalnej. Problem ten Dyrektor WCPR zgłaszała w przedstawianym Radzie m.st. Warszawy zestawieniu potrzeb w zakresie systemu pieczy zastępczej w latach 2017-2019.

(akta kontroli str.123-175, 234-282)

b) Zadania m.st. Warszawy z zakresu pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz społecznej rehabilitacji osób niepełnosprawnych realizuje WCPR.

Dyrektor WCPR zgłaszała Radzie m.st. Warszawy potrzeby w zakresie systemu pieczy zastępczej¹⁸. Centrum otrzymywało środki budżetowe umożliwiające zaspokajanie potrzeb¹⁹ w tym także, w zakresie wynagradzania rodzin zastępczych. Wykorzystanie przyznanych środków budżetowych na realizowane zadania w latach 2017-2018 wynosiło odpowiednio: 96,11% i 95,12%. Poniesione wydatki WCPR ogółem (wykonanie w tys. zł) na dzień 31.12. w latach 2017-2018 oraz na dzień 30.06.2019 r. kształtowały się odpowiednio: – 88 395 (wykonanie planu 96,11%), – 98 410 (95,12%), – 48 857.

¹⁴ Zarządzenie nr 15/2019 Dyrektora WCPR z dnia 01 marca 2019 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego § 24.

¹⁵ Odpowiednio: rodziny zastępcze spokrewnione 911, 912 i 875; rodziny zastępcze niezawodowe: 326, 290 i 306; rodziny zastępcze zawodowe: 15, 13 i 13.

¹⁶ Uchwała Nr XXII/553/2016 Rady Miasta stołecznego Warszawy z dnia 14 stycznia 2016 r. w sprawie przyjęcia Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w m.st. Warszawie na lata 2016-2018.

¹⁷ Uchwała Nr XIII/266/2019 Rady Miasta stołecznego Warszawy z dnia 30 maja 2019 r. w sprawie przyjęcia Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w m.st. Warszawie na lata 2019-2021.

¹⁸ Pisma w latach 2017-2019 odpowiednio: DPZ.410.3385.2017.APO.7112 z 15.03.2017 r., DPZ.410.995.2018.AOZ.5975 z 08.03.2018 r., DPZ.410.478.2019.AOZ.5004 z 25.02.2019 r.

¹⁹ Centrum wydatkowało środki w celu realizacji zadań, które są określone w obowiązujących przepisach. Każdy wydatek przypisywano do konkretnego zadania, dlatego prezentowaniem wydatków w budżecie jednostki był układ zgodny z układem klasyfikacji budżetowej, czyli w podziale na działy i rozdziały (układ podmiotowo-zadaniowy) oraz paragrafy (układ rodzajowy). W 2017, 2018 r. i I połowa 2019 r. Warszawskie Centrum Pomocy Rodzinie realizowało zadania wykorzystując środki z budżetu Miasta Stołecznego Warszawy, budżetu Wojewody oraz z budżetu Unii Europejskiej. Ponadto WCPR realizowało program 500+ dla rodzin zastępczych, który w całości finansowany był ze środków Budżetu Państwa.

Wynagrodzenia dla rodzin zastępczych zawodowych (średnie miesięczne) wyniosły odpowiednio w kontrolowanych latach 4274 zł, 4381 zł, i 4466 zł. Średnie miesięczne koszty utrzymania dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej wynosiły odpowiednio 690 zł, 694 zł i 822 zł, a w pieczy instytucjonalnej - 5623,60 zł, 6581,98 zł i 7149,04 zł (w placówce typu interwencyjnego odpowiednio²⁰: 5498,36zł, 6792,36 zł i 6475,80 zł.)

(akta kontroli str. 331-338, 505-509, 511-534, 645-655, 837-838, 1105-1195)

c) WCPR wprowadziło zasady przewozu dziecka w sytuacji kryzysowej²¹. Informacje o konieczności zapewnienia dziecku pieczy zastępczej z powodu sytuacji kryzysowej, w której się ono znalazło, najczęściej przekazywane były do Centrum w postaci postanowienia Sądu rodzinnego, orzekającego o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej w trybie zabezpieczenia, które niezwłocznie było przekazywane do WCPR za pośrednictwem faksu i były odbierane przez pracowników Zespołu ds. instytucjonalnej pieczy zastępczej (Zespół) Działu ds. Instytucjonalnej Pieczy Zastępczej (DIPZ) WCPR. Zgłoszenia przyjmowane były też przez pracowników Zespołu telefonicznie w dni robocze w godzinach 8.00 do 19.00, natomiast realizacja zgłoszeń odbywała się do godz. 20.00 lub dłużej w zależności od przebiegu interwencji. Pracownicy Zespołu przyjmujący informację o konieczności zapewnienia dziecku pieczy zastępczej pracują w systemie zmianowym w dni robocze od 8.00 do 16.00 lub od 12.00 do 20.00 zgodnie z grafikiem ustalonym przez bezpośredniego przełożonego. Na każdej zmianie pracowały co najmniej 2 osoby. Zgłoszenia telefoniczne przyjmowane były przez linie stacjonarne (5 numerów) oraz telefon komórkowy. Numery telefonów są dostępne na stronie internetowej WCPR²². Po powzięciu informacji o konieczności zapewnienia dziecku pomocy pracownicy Zespołu poszukiwali dla niego optymalnej formy pieczy. Rodziny zastępcze zawodowe i prowadzący rodzinne domy dziecka współpracujący z Centrum najczęściej deklarowali, gotowość objęcia opieką dzieci poniżej 7 roku życia. W przypadku otrzymania informacji o konieczności zapewnienia takiemu dziecku pieczy zastępczej pracownicy Zespołu ds. instytucjonalnej pieczy zastępczej, których w zakresie obowiązków jest m.in. interwencyjny przewóz dzieci do pieczy zastępczej, współpracowali z pracownikami Wieloosobowego stanowiska ds. zawodowej pieczy zastępczej w WCPR, w celu ustalenia możliwości objęcia tych małoletnich rodzinną pieczą zastępczą. W sytuacji, gdy w rodzinach zastępczych nie było miejsc oraz w przypadku dzieci starszych, chorych lub wieloosobowych rodzeństw, pracownicy Zespołu kontaktowali się z Dyrektorami placówek opiekuńczo-wychowawczych i ustalali z nimi możliwość przyjęcia. Następnie przygotowaną informację o miejscu umieszczenia dziecka przekazywali do Sądu. W przypadku konieczności zabezpieczenia dziecka ze środowiska w sytuacji kryzysowej, poza godzinami pracy pracowników WCPR oraz w weekendy i święta, dzieci przewożone były przez Policję do jednej z placówek opiekuńczo-wychowawczych, funkcjonujących na terenie m.st. Warszawy. O fakcie przyjęcia dziecka placówka niezwłocznie informowała WCPR.

(akta kontroli str. 283-291, 1059)

W latach 2017-2019 (I połowa) pracownicy Zespołu ds. instytucjonalnej pieczy zastępczej, uczestniczyli w 233 interwencjach, dotyczących łącznie 233 dzieci, które trzeba było przewieźć do wskazanych placówek lub rodzin.

(akta kontroli str. 5-6, 852-855)

Centrum posiadało informacje o wolnych miejscach we wszystkich placówkach opiekuńczo-wychowawczych funkcjonujących na terenie m.st. Warszawy, nie tylko w placówkach interwencyjnych, ale także socjalizacyjnych, rodzinnych oraz placówce specjalistyczno-terapeutycznej, które były zobowiązane przyjąć dziecko w sytuacji kryzysowej. Placówki

²⁰ Średnie miesięczne wydatki przeznaczone na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego w m.st. Warszawie ogłaszane są w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

²¹ Zarządzenie Nr 11/2014 Dyrektora WCPR z dnia 1 kwietnia 2014 r. w sprawie wprowadzenia procedur przewozu i przekazania dziecka do rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka lub placówki opiekuńczo-wychowawczej w związku z interwencją kryzysową w rodzinie dziecka.

²² Strona: wcpr.pl zakładka: kontakt WCPR, Al. Zjednoczenia 34, <https://wcpr.pl/kontakt/pracownicy-dzialu-ds-instytucjonalnej-pieczy-zastepczej>

na bieżąco informują WCPR o każdym przyjętym i skreślonym z listy wychowanków dziecku. Ponadto do trzeciego dnia każdego miesiąca placówki przesyłają do WCPR zbiorcze listy wszystkich dzieci, które przebywały w placówce w minionym miesiącu. Na tej podstawie sporządzane było w Centralnej Aplikacji Statystycznej comiesięczne sprawozdanie o wolnych miejscach w placówkach. Pracownicy Wieloosobowego stanowiska ds. zawodowej pieczy zastępczej również na bieżąco aktualizują listę wolnych miejsc w zawodowej pieczy zastępczej, tj. nie tylko rodzinach zastępczych zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego, ale także w pozostałych rodzinach zastępczych zawodowych oraz w rodzinnych domach dziecka.

(akta kontroli str. 7, 794-833)

1.2. Organizacja i kontrola WCPR nad funkcjonowaniem placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym typu interwencyjnego.

a) Placówki typu interwencyjnego działające na terenie powiatu prowadziło m.st. Warszawa²³.

b) Kontrolę nad rodzinami zastępczymi, rodzinnymi domami dziecka oraz placówkami opiekuńczo-wychowawczymi do 05.02.2019 r., sprawowało Biuro Pomocy i Projektów Społecznych Urzędu m. st. Warszawy, zgodnie z art. 38b ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Od 05.02.2019 r. kontrolę zadań merytorycznych prowadzonych przez m. st. Warszawę i realizowanych w formie pieczy zastępczej przez rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka i placówki opiekuńczo-wychowawcze sprawuje Dyrektor Warszawskiego Centrum Pomocy Rodzinie – na mocy upoważnienia Prezydenta m. st. Warszawy²⁴. W strukturze WCPR w tym celu powołano Zespół ds. Kontroli. Na mocy upoważnienia Dyrektora pracownicy Zespołu realizują zadania dotyczące prowadzenia kontroli w pieczy zastępczej sprawowanej przez rodziny zastępcze, prowadzących rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze. Upoważnienie uprawnia do udzielania dalszych upoważnień. Osobami upoważnionymi do kontroli nie byli pracownicy kontrolowanych jednostek.

(akta kontroli str. 7-19, 859, 1197-1232)

c) Dzieci do placówek opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego były przyjmowane na podstawie orzeczenia sądu o umieszczeniu dziecka w placówce w trybie natychmiastowym na czas trwania postępowania, albo były doprowadzone przez Policję lub Straż Graniczną. Liczba dzieci na terenie m.st. Warszawy przebywających w pieczy zastępczej instytucjonalnej typu interwencyjnego na dzień 31.12.2017-2018 r. oraz 30.06.2019 r. nie przekraczała limitu miejsc.

(akta kontroli str. 461-464, 859, 1196-1197)

d) W pieczy zastępczej w latach 2017-2019 (I połowa) przebywało na terenie m.st. Warszawy odpowiednio 195,183 i 201 dzieci. 51, 51 i 58 z nich umieszczono pod opieką rodziny spokrewnionej. 57, 51 i 56 dzieci trafiło do placówek opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego. Prawie połowa z nich przebywała powyżej trzech miesięcy (24, 23, 30), w tym powyżej 12 m-cy – 2, 6 i 4, a powyżej 18 m-cy – 1, 1 i 4 dzieci.

Liczba dzieci odebranych w wyniku interwencji i umieszczonych w zawodowej rodzinie zastępczej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego to odpowiednio 25, 23 i 23. Na dzień 31.12.2017 r. pobyty dziewięciorga podopiecznych trwały pomiędzy czterema a ośmioma miesiącami, pięciorga trwały pomiędzy ośmioma a dwunastoma miesiącami oraz pięciorga powyżej dwunastu miesięcy. Na koniec 2018 roku w przedziale od czterech do ośmiu miesięcy nie przebywał żaden podopieczny, pomiędzy ośmioma a dwunastoma miesiącami – jeden podopieczny oraz powyżej dwunastu miesięcy trzynastoro podopiecznych. Na koniec czerwca 2019 r., pobyty trojga dzieci trwały pomiędzy czterema a ośmioma

²³ Uchwała Nr LV/1375/2017 Rady Miasta Stołecznego Warszawy z dnia 21 września 2017 r. w sprawie likwidacji Centrum Administracyjnego Nr 1 do obsługi placówek opiekuńczo-wychowawczych, utworzenia Zespołu do obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych Nr 1 oraz zmiany statutów placówek opiekuńczo-wychowawczych.

²⁴ Upoważnienie z dnia 5 lutego 2019 r., Nr GP-OR.0052.935.2019.

miesiącami, siedmiorga pomiędzy ósmioma a dwunastoma miesiącami oraz dziewięciorga powyżej dwunastu miesięcy.

W latach 2017-2019 (I poł) do placówek typu interwencyjnego przyjęto ośmioro dzieci poniżej 10 roku życia. W większości były to pobyty krótkotrwale od jednego do ośmiu dni.

(akta kontroli str.835-836)

Szczegółowym badaniem objęta została będąca w posiadaniu WCPR dokumentacja dotycząca dwudziestu podopiecznych placówek opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego, (po 10 z Pogotowia Opiekuńczego nr 1 i nr 2 prowadzonych przez Zespół do obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych nr 1 w Warszawie (dalej Zespół)). Na jej podstawie ustalono:

- Sytuacja każdego dziecka przebywającego w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego na terenie m.st. Warszawy była omawiana podczas spotkań zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka w placówkach interwencyjnych. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, dyrektor placówki niezależnie od jej typu, miał obowiązek złożenia wniosku do właściwego sądu o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny, albo umieszczenia go w rodzinie przysposabiającej po upływie 18 miesięcy od przyjęcia dziecka. Dyrektor Zespołu już po upływie trzech miesięcy zwracał się do sądu z prośbą o udzielenie informacji na jakim etapie jest postępowanie opiekuńcze oraz czy został wyznaczony termin sprawy w przedmiocie wydania zarządzeń opiekuńczych w sprawie konkretnego małoletniego. Jednocześnie dyrektor informował sąd, że upłynął już termin 3 lub więcej miesięcy pobytu wychowanka w placówce typu interwencyjnego. Dzieci poniżej 10 r.ż. odebrane w wyniku interwencji (nie posiadające rodzeństwa starszego) były umieszczane bezpośrednio z interwencji pod opiekę zawodowych rodzin zastępczych.

- W 17 przypadkach w ciągu 24 godzin od przyjęcia dziecka do placówki Dyrektor Zespołu informował o tym fakcie sąd, WCPR i właściwy miejscowo OPS. W sytuacjach przyjęcia dziecka na wniosek rodziców, służb lub samego zainteresowanego, Zespół lub Policja występowały do sądu z prośbą o wydanie postanowień wobec dziecka. W dwóch przypadkach zawiadomienie skierowane zostało z naruszeniem terminu (w jednym przypadku po trzech dniach, w jednym po pięciu), oraz w jednym przypadku zawiadomienie nie zostało przekazane do ośrodka pomocy społecznej.

- Sześcioro dzieci trafiło do placówki będąc w wieku poniżej 10 r. ż. Pobytu tych dzieci były krótkie i trwały 1-7 dni.

- Pierwszy zespół do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka spotykał się w ciągu miesiąca od umieszczenia dziecka w placówce. Zespoły do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka odbywały się regularnie co trzy miesiące (bez względu na wiek dziecka), a w wyniku ich pracy m.in. formułowane były wnioski dotyczące zasadności dalszego pobytu dziecka w placówce i wraz z protokołem z posiedzenia zespołu przesyłane były do sądu (oraz innych instytucji biorących udział w posiedzeniu zespołu).

- WCPR nie monitorował prowadzonych postępowań sądowych – zgodnie z ustaleniami robił to Zespół. Jednak w kilku innych przypadkach, na wniosek Zespołu WCPR zwracał się do sądu z prośbą o udzielenie informacji, na jakim etapie były postępowania oraz wnosił o przyśpieszenie lub pilne wyznaczenie terminu rozprawy oraz podjęcie decyzji w sprawach wychowanków placówki.

- Obowiązek składania Wniosków dotyczących dzieci, które przebywały w placówce opiekuńczo-wychowawczej powyżej 18 miesięcy do właściwego sądu o wszczęcie postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka w celu unormowania jego sytuacji leżał po stronie dyrektora placówki (zgodnie z art. 100 ust. 4a ustawy o pieczy zastępczej). Dyrektor Zespołu takie wnioski do sądu składał.

(akta kontroli str.1403-1452)

e) Kontrole przeprowadzone w placówkach interwencyjnych.

W latach 2017 r. i 2019 (I poł.) Wydział Polityki Społecznej Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego przeprowadził dwie kontrole doraźne w zakresie przestrzegania standardów opieki i wychowania w placówkach. Po pierwszej kontroli wydał Zalecenie pokontrolne: Uzupełnić diagnozę psychofizyczną wychowanka o zapisy dotyczące przygotowania

dziecka do usamodzielnienia²⁵. Po drugiej sformułował uwagi i wnioski: Uwzględnić w planie pomocy dziecku cele i działania długoterminowe²⁶; Sporządzać dokumenty opatrzyć datą dzienną; W rejestrze podawania leków (...) stosować czytelny podpis wychowawcy podającego lek. Zalecenia i wnioski placówka zrealizowała.

Do WCPR w okresie objętym kontrolą nie wpłynęła żadna skarga na funkcjonowanie placówek typu interwencyjnego.

(akta kontroli str.1197-1198, 1209)

f) WCPR nie gromadziło, a w konsekwencji nie przekazywało do Zespołu większości dokumentów, o których mowa w art. 38a ustawy o pieczy zastępczej. Dokumentacja, którą gromadziło Centrum ograniczała się do wysłania zapytań do właściwych ośrodków pomocy społecznej prośby o przygotowanie i przekazanie informacji o dotychczasowej współpracy rodziców dziecka z OPS. Informacje z OPS przekazywane były do placówki za pośrednictwem WCPR. Ponadto zdarzało się, że do WCPR wpływało postanowienie sądu w sprawie dziecka, które to postanowienie przekazywane było do placówki. W każdym przypadku Zespół otrzymywał od WCPR skierowanie lub zawiadomienie o pobycie dziecka w placówce (wydawane na wniosek Zespołu).

Zastępca dyrektora WCPR wyjaśniła, że ze względu na szybki i bezpośredni kontakt z rodzicami i opiekunami wychowanków pracownicy placówek interwencyjnych mają możliwość niezwłocznego pozyskania potrzebnej dokumentacji dotyczącej dziecka, co jest w opinii WCPR najszybszym i najskuteczniejszym sposobem na uzyskanie odpowiednich zaświadczeń, orzeczeń, postanowień itp. Ponadto wyjaśniła, że każdorazowo występuje do OPS celem zbadania sytuacji rodziny, a odpowiedzi przekazuje do placówki.

(akta kontroli str.1393-1402, 1062-1069)

g) W kontrolowanym okresie w placówkach interwencyjnych odbyło się łącznie 71 posiedzeń zespołów do spraw okresowej oceny sytuacji dzieci, objętych szczegółowym badaniem próby. W przypadku sześciu podopiecznych zespoły nie spotkały się ze względu na zbyt krótki pobyt podopiecznych w placówce. W 70 spotkaniach zespołów uczestniczył przedstawiciel WCPR, co potwierdzone zostało podpisem na listach obecności. W jednym spotkaniu brak było przedstawiciela WCPR, a na liście obecności widniała adnotacja „nieobecny – usprawiedliwiony”.

h) W okresie objętym kontrolą nie wystąpiły przypadki przysposobienia dzieci z placówek typu interwencyjnego.

(akta kontroli str.1403-1452, 1054)

i) W latach objętych kontrolą Dyrektor WCPR złożył do sądu 159 pozwów dotyczących dochodzenia należności alimentacyjnych dla 218 dzieci przebywających w pieczy zastępczej.

Badanie dokumentacji 6 dzieci (wszystkich z 20-osobowej próby, które przebywały w pieczy powyżej 12 miesięcy) wykazało, że WCPR nie dochodził dla nich świadczeń alimentacyjnych, co jest niezgodne z art. 38 ust. 2 ustawy o pieczy zastępczej.

Dyrektor WCPR wyjaśniała, że nie dochodziła o świadczenia alimentacyjne, ponieważ rodzic podopiecznego miał sądownie zarządzone alimenty jeszcze przed umieszczeniem dziecka w placówce (dwa przypadki); nie miała wiedzy jak zakończy się postępowanie i planuje ubiegać się o alimenty dla dziecka po umieszczeniu podopiecznej w placówce typu socjalizacyjnego (jeden przypadek); w związku ze staraniami podejmowanymi przez rodzica o przejęcie opieki nad dzieckiem (jeden przypadek); gdyż matka dziewczynki nie żyje, a w przypadku ojca nie jest znane miejsce jego pobytu (jeden przypadek); w związku z długotrwałą nieusprawiedliwioną nieobecnością dziewczynki w placówce i brakiem możliwości określenia jej potrzeb, co jest niezbędne do składanego pozwu (jeden przypadek).

²⁵ zgodnie z §14 ust. 4 pkt. 5 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 292, poz. 1720)

²⁶ zgodnie z § 15 ust.3 pkt 1 rozporządzenia Ministra Pracy i polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Zastępca Dyrektora WCPR wyjaśniła także, że priorytetem jest praca z rodziną dziecka na rzecz jego powrotu pod opiekę rodziców, dlatego w ciągu pierwszych 12 miesięcy Dyrektor WCPR nie dochodzi świadczeń alimentacyjnych. Centrum, zgodnie z przyjętą zasadą, kierowało do sądów pozwy alimentacyjne w sytuacji określenia przez dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej, rodziny zastępczej potrzeb dziecka, jego zainteresowań oraz przekazania informacji o rodzicach dziecka umożliwiających sformułowanie pozwu. Trudnością w składaniu pozwów alimentacyjnych przeciwko rodzicom dzieci przebywających w placówkach interwencyjnych było to, że postępowania sądowe zwykle trwały pół roku i dłużej, więc istniało wysokie prawdopodobieństwo, że w przypadku ogłoszenia postanowienia w sprawie alimentów dziecko nie będzie już przebywało w placówce interwencyjnej, gdyż powróci pod opiekę rodziców lub zmieni placówkę na socjalizacyjną.

W wyjaśnieniach z-ca dyrektora WCPR wskazała na utrudnienia w niektórych przypadkach dochodzenia świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka, niemniej jednak Centrum niezależnie od trudności obiektywnych obowiązane jest w każdym przypadku realizować wymogi określone w art. 38 ust. 2 ustawy o pieczy zastępczej.

(akta kontroli str. 900-935, 937-938, 1403-1452.)

j) Zarząd powiatu sprawujący kontrolę nad placówkami opiekuńczo-wychowawczymi, nie przeprowadzał postępowań kontrolnych w placówkach typu interwencyjnego w okresie objętym kontrolą. Także Zespół ds. Kontroli WCPR nie kontrolował w tym czasie Pogotowia opiekuńczego nr 1 i nr 2.

(akta kontroli str.859)

k) WCPR gromadziło informacje o przypadkach przemocy rówieśniczej w placówkach opiekuńczo-wychowawczych funkcjonujących na terenie m.st. Warszawy. Warszawskie placówki opiekuńczo-wychowawcze realizują program profilaktyki przemocy wobec dzieci *Chronimy Dzieci*²⁷. Placówki typu interwencyjnego miały wprowadzoną *Politykę ochrony dzieci przed krzywdzeniem* i w przypadku aktów przemocy postępują zgodnie z jej zasadami. W placówkach tych obowiązują „Procedury postępowania w sytuacjach interwencyjnych i kryzysowych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych obsługiwanych przez Zespół do obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych Nr 1”²⁸. W roku 2017 r. w placówkach typu interwencyjnego miało miejsce sześć przypadków przemocy wśród wychowanków, w 2018 – trzy, a w I poł. 2019 r. – jeden. W każdej sytuacji przemocy fizycznej lub innej (np. cyberprzemoc), zgodnie z obowiązującymi w placówkach procedurami, ofiary były objęte pomocą i wsparciem psychologiczno-pedagogicznym przez specjalistów. W przypadku wystąpienia obrażeń ciała dzieci obserwowane były pod względem zdrowotnym, a w razie konieczności wzywano pogotowie ratunkowe. Natomiast ze sprawcami były przeprowadzane rozmowy dyscyplinujące, także przez funkcjonariuszy Policji. Niekiedy w przypadku sprawców Sąd orzekał o umieszczeniu w młodzieżowym ośrodku wychowawczym.

Każdorazowo o zdarzeniu placówka informowała rodziców/opiekunów prawnych oraz odpowiednie służby: Policja, WCPR, Pogotowie Ratunkowe, Sąd Rodzinny. Pracownicy placówek starali się ograniczać kontakt ofiary ze sprawcą

(akta kontroli str.1324-1325)

²⁷ W związku ze spełnieniem standardu ochrony dziecka przed krzywdzeniem w 2013 r. uzyskały certyfikaty Chronimy Dzieci przyznawane wówczas przez Fundację Dzieci Niczyje.

²⁸ wprowadzone Zarządzeniem Nr 50/2018 Dyrektora Zespołu do obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych Nr 1 z dnia 27.09.2019 r.

1.3. Nadzór WCPR nad funkcjonowaniem zawodowych rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego.

Opis stanu faktycznego

a) System rodzinnej pieczy zastępczej na terenie powiatu funkcjonuje pod nadzorem WCPR, do którego zadań statutowych w tym zakresie należy m.in.:

- Zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców poprzez organizację pieczy zastępczej (rodzinnej i instytucjonalnej), współpracę i nadzór nad rodzinami zastępczymi oraz placówkami opiekuńczo – wychowawczymi i rodzinnymi domami dziecka. Wspieranie usamodzielnianych wychowanków opuszczających rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą oraz dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę, młodzieżowy ośrodek wychowawczy.
- Współpraca i nadzór nad Warszawskim Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej. Współpraca z Ośrodkiem Wsparcia dla Kobiet z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. Ustalanie opłaty za pobyt dziecka w pieczy zastępczej. Wytaczanie powództw alimentacyjnych wobec rodziców dziecka przebywającego w pieczy zastępczej. Dochodzenie należności od osób zobowiązanych, tj. wszczynanie postępowania egzekucyjnego z tytułu świadczeń nienależnie pobranych, zaległości z tytułu braku wpłaty/niedopłaty za pobyt dziecka w rodzinie zastępczej, placówce opiekuńczo-wychowawczej.

W latach 2017-2019 I połowa w WCPR były wyznaczone osoby do realizacji zadań związanych z rodzinną i instytucjonalną pieczą zastępczą. Do realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w Centrum powołano Dział ds. Pieczy Zastępczej. W Dziale ds. Pieczy Zastępczej do końca 2018 r. funkcjonowały 3 Zespoły ds. rodzinnej pieczy zastępczej, w których zatrudnieni byli koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej oraz pracownicy socjalni organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, łącznie 46 osób. Ich pracą koordynowało trzech Zastępców Kierownika Działu. W Dziale funkcjonował również Zespół ds. rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka, w którym pracowało 3 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz pracownik socjalny organizatora rodzinnej pieczy zastępczej podlegający bezpośrednio Kierownikowi Działu. Dział składał się również z Zespołu ds. instytucjonalnej pieczy zastępczej i interwencyjnego przewozu dzieci z 6 pracownikami oraz Zespołu ds. usamodzielniania wychowanków, w którym pracowały 4 osoby. Prace tych dwóch Zespołów koordynował Zastępca Kierownika Działu.

W 2018 roku w wyniku reorganizacji Działu ds. Pieczy Zastępczej, został utworzony Zespół ds. organizowania rodzinnej pieczy zastępczej oraz wsparcia specjalistycznego. W Zespole pracowało pięciu psychologów sporządzających diagnozy psychofizyczne dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego, pięciu psychologów badających predyspozycje i motywację do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej, dwóch pedagogów prowadzących proces kwalifikacyjny i szkolenie dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej spokrewnionej oraz w ostatnim kwartale dwóch psychoterapeutów prowadzących psychoterapię dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej. Ich pracę koordynował główny specjalista-pedagog.

Od 01.01.2019 r. w strukturze WCPR rozpoczął działanie Dział Wsparcia Specjalistycznego i Szkoleń Rodzinnej Pieczy Zastępczej. W Dziale pracują 22 osoby, w tym pięć prowadzących proces kwalifikacyjny kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej i prowadzenia rodzinnego domu dziecka (jedna z tych osób prowadzi również terapię integracji sensorycznej), sześciu psychologów sporządzających diagnozy psychofizyczne dzieci przebywających w pieczy zastępczej, sześciu psychologów sporządzających opinie dotyczące predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej i prowadzenia rodzinnego domu dziecka, trzech psychoterapeutów, w tym jeden dodatkowo prowadzi konsultacje seksuologiczne oraz pedagog prowadzący Punkt Wsparcia dla Usamodzielniającej się Młodzieży z pieczy zastępczej PUNKTUS oraz Szkołę

Profesjonalnego Opiekuna Zastępczego. Działania te są rozwijane zgodnie z wytycznymi Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej przyjętym przez Radę m.st. Warszawy na lata 2019-2021, wcześniej obowiązywał Program Rozwoju Pieczy Zastępczej przyjęty przez Radę m.st. Warszawy na lata 2016-2018.

Dodatkowo WCPR na umowę zlecenie od 2017 roku zatrudniał superwizora dla osób sprawujących zawodową pieczę zastępczą, od 2018 roku fizjoterapeutę pracującą z dziećmi przebywającymi w zawodowej pieczy zastępczej, psychiatrę konsultującego wszystkich wychowanków przebywających w pieczy zastępczej na terenie Warszawy, a od 2019 roku neurologa, logopedę oraz diagnostę integracji sensorycznej.

Do podstawowych zadań realizowanych przez Dział należało wsparcie rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka w wypełnianiu przez nie zadań wynikających z pieczy zastępczej. Rodziny zastępcze i prowadzący rodzinne domy dziecka byli wspierani przez koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, a rodziny zastępcze i prowadzący rodzinne domy dziecka, którzy nie wybrali do współpracy koordynatora, przez pracownika socjalnego organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Od 20 września 2019 r. w Centrum powołano zastępcę dyrektora nadzorującego realizację zadań związanych z rodzinną i instytucjonalną pieczą zastępczą oraz wyodrębniono Dział ds. Instytucjonalnej Pieczy Zastępczej – IPZ, trzy Zespoły ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej – RPZ, Wieloosobowe stanowisko ds. zawodowej Pieczy Zastępczej – ZPZ, Dział Wsparcia Specjalistycznego i Szkoleń Rodzinnej Pieczy Zastępczej – DWSS.

(akta kontroli str.28-30, 77-97)

b) Zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w m.st. Warszawa w latach 2017-2018 i I połowa 2019 r. realizowało WCPR. Od grudnia 2016 r. do listopada 2018 r., na podstawie zawartej pomiędzy m.st. Warszawą a Towarzystwem Nasz Dom umowy, było realizowane zadanie pozyskiwania i szkolenia kandydatów do prowadzenia rodzinnej pieczy zastępczej oraz zapewnienia im badań psychologicznych.

Od stycznia 2019 r. zadanie dotyczące prowadzenia szkoleń i badań psychologicznych dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej i prowadzenia rodzinnego domu dziecka realizowało WCPR, w którym opracowano autorski Program szkolenia dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka o nazwie „Rodzina – Bezpieczna Baza – Dom”²⁹.

WCPR w 2019 r. pozyskało 5 osób (3 środowiska rodzinne) wyrażających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka. Kandydaci przystąpili do procesu kwalifikacji obejmującego m.in. badanie psychologiczne. Psycholog Centrum, posiadający odpowiednie wykształcenie oraz doświadczenie w poradnictwie rodzinnym, sporządzała kandydatom opinie dotyczące predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka. Podczas posiedzenia Komisja Kwalifikująca podjęła decyzję w sprawie skierowania kandydatów na szkolenie. Wszyscy kandydaci ukończyli szkolenie i otrzymali Zaświadczenia Kwalifikacyjne.

W Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej, przyjętym przez Radę m.st. Warszawy, na lata 2019-2021 jednym z celów był *Rozwój, w tym profesjonalizacja rodzinnej pieczy zastępczej*. Jego głównym zadaniem było *Przygotowanie i wdrożenie strategii komunikacji mającej na celu pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej i prowadzenia rodzinnego domu dziecka*. Podmiotem odpowiedzialnym za te zadania zostało Biuro Pomocy i Projektów Społecznych Urzędu m.st. Warszawy przy współpracy z WCPR i Biurem Marketingu Miasta. Raport z badania jakościowego przygotowanego przez TNS Kantar dla m.st. Warszawy pt. „Promowanie rodzinnych form przez m.st. Warszawa” z 7.12.2018 r. jest w dyspozycji WCPR, przedstawia on m.in. nową wizję

²⁹ Program został zatwierdzony na okres 5 lat Decyzją Nr 4/2018/RZ Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z 24.04.2018 r. Program „Rodzina – Bezpieczna Baza – Dom”.

odbioru społecznego rodziny zastępczej. Obecnie trwają przygotowania do kampanii, której rozpoczęcie planowane jest na 2020 rok.

WCPR prowadziło, zgodnie z zapisami art. 46 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, rejestry danych o osobach: zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka, a także pełniących funkcję rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzących rodzinny dom dziecka. Obydwa rejestry były prowadzone w wersji elektronicznej.

Osoby sprawujące zawodową pieczę zastępczą miały zapewnioną przez Centrum możliwość korzystania z pomocy i wsparcia rodzin pomocowych, w sytuacjach, kiedy nie mogły sprawować bezpośredniej opieki nad dziećmi. WCPR współpracowało z 27 rodzinami pomocowymi. Centrum organizowało też pomoc wolontariuszy dla rodzin zastępczych spokrewnionych i niezawodowych, współpracując w tym zakresie z różnymi organizacjami działającymi na rzecz dzieci. Główną przyczyną, dla której koordynatorzy/pracownicy socjalni zgłaszali potrzebę wsparcia dziecka pomocą wolontariusza były problemy edukacyjne.

WCPR prowadził w ramach wsparcia specjalistycznego dwie grupy wsparcia dla osób pełniących funkcję rodziny zastępczej spokrewnionej i niezawodowej oraz elementy grupy wsparcia podczas zebrań koordynatorów z osobami sprawującymi zawodową pieczę zastępczą. Centrum zapewniało ofertę szkoleń i warsztatów adekwatnie do potrzeb osób pełniących funkcję rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej, spokrewnionej oraz prowadzących rodzinny dom dziecka.

(akta kontroli str. 535, 750-793, 980-1036, 1039-1052)

c) Oceny sytuacji dziecka były sporządzane w terminach wynikających z art. 131 ust. 1 ustawy o pieczy – w przypadku dzieci w wieku poniżej 3 lat nie rzadziej, niż co 3 miesiące, a w przypadku dzieci starszych nie rzadziej, niż co 6 miesięcy. Po dokonaniu oceny sytuacji dziecka WCPR formułował na piśmie informację o sytuacji dziecka i opinię dotyczącą zasadności dalszego pobytu dziecka w pieczy zastępczej, a następnie przekazywał ją do właściwego sądu, zgodnie z art. 131 ust. 2 ustawy. Informacje były wyczerpujące i Sądy nie zwracały się o ich uzupełnienie.

(akta kontroli str. 863-899)

d) Rodziny zastępcze zawodowe i prowadzący rodzinne domy dziecka, a także placówki opiekuńczo-wychowawcze były wspierane przez trzech koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz starszego specjalistę pracy socjalnej. Zadania koordynatorów oraz pracownika socjalnego, pracujących w Zespole ds. rodzin zastępczych zawodowych i prowadzących rodzinne domy dziecka, obok wspierania samych rodzin zastępczych zawodowych i prowadzących rodzinne domy dziecka, obejmowały prowadzenie spraw dzieci i dążenie do szybkiej stabilizacji sytuacji prawnej dzieci przebywających pod opieką rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka.

W WCPR na 30.06.2019 r. zatrudnionych było 39 koordynatorów pieczy zastępczej, natomiast od 15.10.2019 r. na stanowisku koordynatora zatrudnionych było 40 koordynatorów. Trzydziestu sześciu z nich wspierało rodziny zastępcze spokrewnione i niezawodowe, trzech koordynatorów rodzinnej pieczy - rodziny zastępcze zawodowe i prowadzących rodzinne domy dziecka, a od 15.10.2019 r. czterech. Dodatkowo koordynatorzy wspierali usamodzielnianych wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej³⁰.

Koordynatorzy współpracowali z 15 rodzinami zastępczymi spokrewnionymi i niezawodowymi, pod opieką których pozostawało przeciętnie ok. 18 wychowanków (oraz

³⁰ W Zespołach ds. rodzinnej pieczy zastępczej pracowało także 10 pracowników socjalnych organizatora rodzinnej pieczy zastępczej wspierających rodziny spokrewnione i niezawodowe, a rodziny zastępcze zawodowe i prowadzący rodzinne domy dziecka były wspierane dodatkowo przez jednego pracownika socjalnego. Pracownicy socjalni wspierali rodziny zastępcze i prowadzących rodzinne domy dziecka, którzy nie byli objęci wsparciem koordynatora. Rodziny zastępcze, które nie wniosły o objęcie wsparciem koordynatora zgodnie z obowiązującymi przepisami współpracowały z pracownikiem socjalnym.

20-30 pełnoletnich wychowanków), natomiast koordynatorzy wspierający osoby sprawujące zawodową pieczę zastępczą współpracowali z 8-9 rodzinami zastępczymi zawodowymi i prowadzącymi rodzinne domy dziecka wychowujących od 27 do 45 małoletnich oraz ok. 10 pełnoletnich, koordynator ten wspiera również placówki rodzinne, w których przebywało 27 dzieci. Natomiast pracownicy socjalni organizatora rodzinnej pieczy zastępczej współpracowali z 32-40 rodzinami zastępczymi, a pracownik socjalny wspierający osoby sprawujące zawodową pieczę zastępczą (zatrudniony w tym obszarze na ½ etatu) – z sześcioma rodzinami zastępczymi i prowadzącymi rodzinne domy dziecka pod opieką, których pozostawało 26 dzieci.

Ze zbadanej dokumentacji wynika, że koordynatorzy nie przekraczali limitu 15 rodzin, co było zgodne z wymogami ustawy o pieczy zastępczej³¹.

(akta kontroli str. 860-862, 1234-1310)

e) Spotkania koordynatorów z rodzinami zastępczymi odbywały się w miejscu zamieszkania rodziny, w zależności od stwierdzonych i zgłoszonych potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz na sześć tygodni koordynator i raz na cztery miesiące pracownik socjalny. Koordynatorzy pozostawali również w stałym kontakcie z sądem, placówkami edukacyjnymi, medycznymi, rodziną biologiczną dziecka, OPS, ośrodkami adopcyjnymi i innymi współpracującymi z rodziną zastępczą. W anonimowym badaniu ankietowym przeprowadzonym przez NIK 17 zawodowych rodzin zastępczych oceniło pracę współpracujących na bardzo dobrze (16) i dobrze (1).

(akta kontroli str. 863-899, 941-979)

f) Dla każdego dziecka koordynator wraz z rodziną zastępczą opracowywał plan pomocy dziecku, w którym zostały zawarte cele krótko i długoterminowe, i zadania do realizacji na każde sześć miesięcy pobytu dziecka w pieczy zastępczej (w przypadku dzieci poniżej 3 roku życia – nie rzadziej niż raz na trzy miesiące), które następnie były podsumowywane i tworzony był nowy plan, modyfikowany lub pozostawiony dalej do realizacji na kolejny okres w zależności od potrzeb, co było zgodne z art. 77 ust. 3 pkt. 2 ustawy o pieczy zastępczej.

(akta kontroli str. 863-899)

g) Ze sprawozdań WCPR wynika, że w latach objętych kontrolą NIK, nie wystąpiły przypadki wszczęcia przeciw osobie pełniącej funkcję rodziny zastępczej postępowania karnego o umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego (art. 50 ustawy o pieczy zastępczej).

W rodzinach zastępczych Policja interweniowała 29 razy. Były to interwencje związane m.in. z awanturami pomiędzy rodzicami biologicznymi dzieci a rodzinami zastępczymi³², wykroczeniami wychowanków, doprowadzaniem wychowanków do wskazanych przez sąd placówek, a także przemocą rodziny zastępczej w stosunku do wychowanka³³ lub odwrotnie.

W Młodzieżowych Ośrodkach Socjoterapii w latach objętych kontrolą przebywało 28 wychowanków, w Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych - 11, w Schronisku dla Nieletnich - jeden, w Zakładzie Poprawczym - dwoje, w Specjalnym Ośrodku

³¹ Art. 77 ust. 1, 1a, 2 i 4 ustawy o pieczy zastępczej – Rodziny zastępcze obejmuje się na ich wniosek opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Koordynator nie może mieć pod opieką łącznie więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka.

³² W jednym z rodzinnych domów dziecka funkcjonujących na terenie Warszawy miały miejsce interwencje Policji po zawiadomieniu matki dziewczynki mającej sądowy zakaz kontaktowania się z córką, które nie potwierdziły zgłaszanych nieprawidłowości. Dodatkowo w związku z zaistniałą sytuacją WCPR przeprowadził kontrolę w rodzinnym domu dziecka, która również nie stwierdziła nieprawidłowości, a także złożyło do prokuratury zgłoszenie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przez matkę dziewczynki wobec pracowników Centrum.

³³ Jedną z rodzin zastępczych zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego na skutek zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa miała założoną Niebieską Kartę. W wyniku działania grupy roboczej po kilku spotkaniach procedura została zamknięta, gdyż zgłoszenie nie potwierdziło się.

Wychowawczym – jeden wychowanek. Natomiast ucieczek było dziewięć. Najczęściej były one spowodowane tym, że wychowankowie nie wracali z przepustek do ww. ośrodków.

W zawodowej rodzinnej pieczy zastępczej w okresie objętym kontrolą nie było umieszczeń wychowanków w młodzieżowym ośrodku socjoterapii, młodzieżowym ośrodku wychowawczym, schronisku dla nieletnich i zakładach poprawczych.

WCPR nie rozwiązało umowy ani nie zakończyło współpracy w związku ze zjawiskami patologicznymi czy przestępczymi z żadną rodziną zastępczą, czy prowadzącymi rodzinny dom dziecka. Natomiast w kontrolowanym okresie WCPR zakończyło współpracę z jedną rodziną zastępczą zawodową specjalistyczną, ze względu na usamodzielnienie się wychowanki, dwoma rodzinami zastępczymi zawodowymi i jednym rodzinnym domem dziecka – z powodu rezygnacji rodzin z opieki nad dziećmi, jedną rodziną zastępczą zawodową pełniącą funkcję pogotowia rodzinnego – z powodu konieczności wyjazdu za granicę. Wszystkie umowy zostały rozwiązane z inicjatywy osób sprawujących zawodową pieczę zastępczą.

Na podstawie zarządzenia Dyrektora WCPR dokonywane były oceny rodziny zastępczej i prowadzących rodzinne domy dziecka. Zgodnie z obowiązującą procedurą oceniania rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka w przypadku otrzymania innej oceny niż ocena pozytywna organizowane były przez Kierownika Działu lub jego Zastępcę spotkania, w celu jej omówienia, podczas których z każdą z rodzin omówiono wypełnianie przez nią funkcji rodziny zastępczej, przedstawiono zalecenia i wskazówki do dalszej pracy.

Wszystkie zawodowe rodziny zastępcze pełniące funkcję pogotowia rodzinnego uzyskały pozytywną ocenę, posiadały aktualne zaświadczenia o stanie zdrowia oraz miały wystawianą opinię psychologiczną dotyczącą motywacji i predyspozycji do sprawowania funkcji rodziny zastępczej zawodowej.

(akta kontroli str. 1320, 1592-1642,)

h) Wszyscy koordynatorzy przedstawiali coroczne sprawozdania z efektów pracy organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej, zgodnie z art. 77 ust. 3 ustawy o pieczy zastępczej.

(akta kontroli str.1233-1310)

Dyrektor WCPR, zgodnie z art. 76 ust. 4 ustawy o pieczy zastępczej, przedstawiał Prezydentowi i Radzie m. st. Warszawy coroczne sprawozdania z efektów pracy³⁴.

(akta kontroli str.383-510)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na niedochodzeniu świadczeń alimentacyjnych dla czworga dzieci, których pobyt w pieczy zastępczej trwał powyżej 12 miesięcy, a wobec ich rodziców nie zarządzono obowiązku alimentacyjnego, co jest niezgodne z art. 38 ust. 2 ustawy o pieczy zastępczej.

(akta kontroli str.1403-1452)

OCENA CZĄSTKOWA

WCPR zapewniało pieczę zastępczą w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz rodzinach zastępczych wszystkim dzieciom na terenie powiatu potrzebującym wsparcia w sytuacji kryzysowej. W latach 2017-2019 (I połowa) w WCPR były wyznaczone osoby do realizacji zadań związanych z rodzinną i instytucjonalną pieczą zastępczą. Koordynatorzy pieczy zastępczej i pracownicy socjalni składali coroczne sprawozdania ze swojej działalności. WCPR realizował zgodnie z obowiązującym stanem prawnym nadzór nad funkcjonowaniem zawodowych rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego. Organizator pieczy zastępczej przedstawiał Prezydentowi i Radzie m. st. Warszawy coroczne sprawozdania z efektów pracy oraz zgłaszał faktyczne potrzeby w zakresie systemu pieczy zastępczej. WCPR zabezpieczało finansowanie systemu pieczy zastępczej m.in. w formie zgłaszania rzeczywistych potrzeb w tym zakresie oraz konstruowania planu finansowego na dany rok.

³⁴ Sprawozdanie za 2017 rok i Sprawozdanie za 2018 rok.

W pieczy zastępczej instytucjonalnej przebywały dzieci poniżej 10 r.ż., ponieważ na terenie powiatu jest niewystarczająca, w stosunku do potrzeb, liczba miejsc w zawodowych rodzinach zastępczych. Dyrektor WCPR zgłaszała potrzeby w tym zakresie Radzie m.st. Warszawy. WCPR nie gromadziło, a w konsekwencji nie przekazywało do Zespołu do obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych nr 1 większości dokumentów, o których mowa w art. 38a. Nie miało to wpływu na proces obejmowania przez Centrum dzieci opieką, ponieważ dokumentacja ta była zbierana przez pracowników placówki interwencyjnej, do której były przyjęte dzieci z interwencji. Nieprawidłowością było natomiast niewystępowanie o świadczenia alimentacyjne dla wychowanków przebywających w pieczy zastępczej powyżej 12 miesięcy.

OBSZAR

2. Prawidłowość i skuteczność działań na rzecz unormowania sytuacji dzieci

Opis stanu faktycznego

2.1 Współpraca WCPR z innymi instytucjami odpowiedzialnymi za udzielanie pomocy dziecku (OPS, sądy, w tym kuratorzy sądowi, szkoły) oraz z rodziną biologiczną dziecka.

a) WCPR współpracowało z innymi podmiotami w celu uregulowania sytuacji prawnej dzieci i skrócenia ich pobytu w placówkach typu interwencyjnego i w pogotowiach rodzinnych. Skuteczność tych działań często była ograniczana, m.in. z powodu przedłużających się postępowań sądowych. Po przyjęciu każdego dziecka do rodziny zastępczej WCPR występowało do ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem w rodzinie zastępczej z prośbą o przesłanie informacji o dotychczasowej współpracy rodziców dziecka z ośrodkiem, a także przekazania istotnych informacji dotyczących dziecka. W przypadku zaistnienia przesłanek występowało także do OPS o udzielenie rodzicom pomocy w formie przydzielenia asystenta rodziny. Koordynatorzy i pracownicy socjalni współpracowali z asystentami rodzin oraz pracownikami socjalnymi wspierającymi rodziców dzieci przebywających w rodzinach zastępczych spokrewnionych i niezawodowych. Każdorazowo w sytuacji współpracy rodzica dziecka z Ośrodkiem Pomocy Społecznej pracownicy (asystent rodziny, pracownik socjalny) byli zapraszani na posiedzenia w sprawie oceny sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej.

W celu rozwiązywania problemów rodzin zastępczych, a także umieszczonych w nich dzieci koordynatorzy i pracownicy socjalni podejmowali współpracę z innymi instytucjami, w szczególności ze szkołami. WCPR występowało do placówek edukacyjnych z prośbą o przesłanie pisemnej informacji na temat wychowanka, a także regularnie (m.in. dwa razy w roku zapraszał do udziału w posiedzeniu w sprawie oceny sytuacji dziecka przebywającego w pieczy zastępczej). Były wysłane prośby o opinie (głównie szkoły, w dalszej kolejności przedszkola, żłobki, Ośrodek PORT, placówki wsparcia dziennego). Pracownicy kontaktowali się telefonicznie lub/i osobiście z przedstawicielami instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny m.in. ośrodkami adopcyjnymi, kuratorami, asystentami, pracownikami szkół. Koordynatorzy oraz pracownicy socjalni organizowali i uczestniczyli w posiedzeniach w sprawie oceny sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej informował, co najmniej raz na sześć miesięcy, właściwy sąd o całokształcie sytuacji osobistej dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka oraz sytuacji rodziny dziecka. Koordynatorzy i pracownicy socjalni przygotowywali informacje wraz z oceną zasadności pobytu dziecka w pieczy zastępczej. W ramach współpracy z sądami pracownicy monitorowali sytuację prawną małoletnich. Pracownicy Zespołów ds. rodzinnej pieczy zastępczej uczestniczyli w posiedzeniach sądu w sprawach rodzin zastępczych oraz wychowanków. Ponadto pełnili funkcję opiekuna prawnego dziecka przebywającego w rodzinie zastępczej spokrewnionej lub niezawodowej.

(akta kontroli str. 863-899)

b) WCPR w przypadku każdego dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej współpracowało z jego rodziną na rzecz powrotu pod opiekę rodziców biologicznych. W przypadku każdego dziecka umieszczonego w rodzinnej pieczy zastępczej, koordynator pieczy zastępczej WCPR, występował do ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania dziecka, z prośbą o przesłanie informacji o dotychczasowej współpracy rodziców dziecka z ośrodkiem, a także przekazania istotnych informacji oraz dokumentów dotyczących dziecka, a także poszukiwał kontaktu z rodzicami dziecka. W przypadku nawiązania kontaktu proponowano spotkania rodzicom z dzieckiem na terenie WCPR, w specjalnie przygotowanym do tego celu pokoju spotkań. WCPR wyznaczył miejsce, dzień tygodnia i godz. spotkań dziecka z rodzicami oraz/lub dziadkami. Prowadzono obserwację zachowania dziecka w czasie kontaktów z rodziną, za pomocą umieszczonych w pokoju kamer. Informowano rodziny o zasadach panujących w rodzinie zastępczej. Odbywały się spotkania pracownika WCPR z rodzicami dziecka w celu udzielania informacji o dziecku lub zbieranie informacji o środowisku rodzinnym.

(akta kontroli str. 863-899, 1056)

2.2 Skuteczność działań WCPR

a) W latach 2017-2019 (I p.) pobyt w placówkach zakończyło 393 podopiecznych, z czego w 168 przypadkach (42,8%) nastąpił powrót do rodziny (64 w 2017 r., 76 w 2018 r. oraz 28 w I p. 2019 r.), w 113 przypadkach (28,8%) nastąpiło przeniesienie do placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego (39 w 2017 r., 58 w 2018 r., 16 w 2019 r.), w 21 przypadkach (5,3%) podopieczni osiągnęli pełnoletność. Ponadto pobyt 67 podopiecznych (17,1%) zakończył się ich ucieczkami - były to pobyty krótkotrwale, w których sąd nie wydał postanowienia o umieszczeniu w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Pozostali wychowankowie (24) zostali umieszczeni w rodzinach zastępczych (13), innych placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego (3), ośrodkach dla cudzoziemców (4), domach pomocy społecznej (2) lub zmarli (2). Żadne z dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego nie zostało objęte adopcją.

W kontrolowanym przez NIK okresie, żadne dziecko przebywające w pogotowiu rodzinnym nie zostało umieszczone w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Piętnastcioro zostało przysposobionych, pięcioro objęto opieką w rodzinach zastępczych niezawodowych, troje - w rodzinach zastępczych spokrewnionych, jedno - w rodzinie zastępczej zawodowej, czworo - w rodzinnym domu dziecka, a piętnastcioro powróciło pod opiekę rodziców.

(akta kontroli str.1054-1055,1057-1058)

b) W 2017 roku z placówek opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego do instytucjonalnej pieczy zastępczej na terenie m.st. Warszawy zostało przeniesionych 36 dzieci, w tym w przypadku trojga dzieci była to zmiana placówki tego samego typu³⁵. W tym samym roku ośmioro dzieci z placówek typu interwencyjnego zostało umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej.

W 2018 roku z placówek opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego do instytucjonalnej pieczy zastępczej zostało przeniesionych 28 dzieci, a do rodzinnej pieczy zastępczej dwoje małoletnich.

Natomiast w I półroczu 2019 roku z placówek interwencyjnych do instytucjonalnej pieczy zastępczej zostało przeniesionych czworo dzieci i żadne nie trafiło do rodzinnej pieczy zastępczej.

(akta kontroli str.1053-1054)

³⁵ W związku z przyjęciem dziewczynki do Pogotowia Opiekuńczego Nr 2 w Warszawie (na podstawie wniosku Policji), które jest przeznaczone przede wszystkim dla chłopców następnego dnia po umieszczeniu została ona przekierowana do Pogotowia Opiekuńczego Nr 1, w którym przebywają tylko dziewczęta. Z kolei dwie dziewczynki wpisane na listę Pogotowia Opiekuńczego Nr 1 w Warszawie zostały skierowane do Pogotowia Opiekuńczego Nr 2 w Warszawie (dysponującego wówczas licznymi wolnymi miejscami), powodem takiej decyzji była duża liczba dzieci przebywających w PO Nr 1 i długotrwała nieusprawiedliwiona nieobecność obydwu małoletnich w placówce. Dziewczynki te zostały wpisane na listę PO Nr 2, ale faktycznie w nim nie przebywały.

c) W kontrolowanym okresie w Pogotowiu Opiekuńczym nr 1 przebywało łącznie 166 wychowanków, z czego 11 dwukrotnie, czworo trzykrotnie oraz po jednym czterokrotnie i pięciokrotnie. W Pogotowiu Opiekuńczym nr 2 przebywało łącznie 232 podopiecznych, w tym ośmioro dwukrotnie oraz jeden siedmiokrotnie.

W zdecydowanej większości przypadków (19 z 26) wielokrotne pobyty wynikały z faktu, iż podopieczni trafiali do pogotowia w trybie interwencyjnym (bez postanowienia sądu) i samowolnie się z nich oddalali (co powodowało wykreślenie z listy podopiecznych), a następnie byli w nich umieszczani ponownie. W sześciu przypadkach małoletni powracali pod opiekę rodziców (czterokrotnie byli przez rodziców odbierani z pogotowia po pobycie w trybie interwencyjnym, a dwukrotnie decyzję o powrocie podjął sąd), a następnie ponownie trafiali do pogotowia.

WCPR posiadało wiedzę na temat ponownego przyjęcia dziecka do pieczy zastępczej. W pierwszej kolejności po przesłaniu przez sąd postanowienia do Centrum w celu wytypowania placówki, zgodnie z przyjętymi zasadami pracownicy sprawdzają, czy dziecko już wcześniej nie przebywało w którejś z placówek. Jeżeli jest to ponowny pobyt, w zależności od sytuacji w przypadku zaistnienia takiej możliwości dziecko jest kierowane do tej samej placówki. Następnie WCPR informuje sąd o wytypowanym miejscu. Po otrzymaniu informacji z placówki o przyjęciu dziecka Centrum wydaje Skierowanie, które jest przesyłane do rodziców, sądu, ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania rodzica oraz placówki. Natomiast po otrzymaniu informacji z placówki opiekuńczo-wychowawczej o przyjęciu dziecka w innych okolicznościach niż orzeczenie Sądu, WCPR wystawia Zawiadomienie o pobycie dziecka w placówce, które przesyłane jest do rodziców, sądu, ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania rodzica oraz placówki. Ponadto w sytuacji każdego dziecka placówka opiekuńczo-wychowawcza funkcjonująca na terenie m.st. Warszawy ustala powód jego umieszczenia w placówce. Jest on badany w trakcie diagnozowania dziecka po jego przyjęciu do pieczy. Powód ten jest też wskazywany podczas spotkań Zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka i zawarty jest w protokołach z tych spotkań. Po zakończeniu półrocznej informacji dotyczące m.in. przyczyn przyjęcia dzieci do placówek są zbierane z każdej placówki i WCPR zbiorczo zamieszcza te dane w sprawozdaniach rzeczowo-finansowych³⁶.

(akta kontroli str.794-833, 1341-1389)

Jak poinformowała zastępca Dyrektora, WCPR jest w trakcie wdrażania programu informatycznego pn. PZ³⁷, składającego się z dwóch obszarów RPZ (rodzinna piecza zastępcza) i IPZ (instytucjonalna piecza zastępcza). Program będzie umożliwiał m.in. śledzenie losów wychowanków pieczy zastępczej. Oprócz danych osobowych dzieci będzie zawierał informacje dotyczące formy pieczy zastępczej, dane dotyczące opiekunów dzieci, ich rodziców, adresy zamieszkania, przyczynę przyjęcia do pieczy zastępczej wraz z przyczyną jej opuszczenia i wiele innych informacji.

(akta kontroli str.1327)

Stwierdzone
nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

WCPR współpracowało z innymi podmiotami w celu uregulowania sytuacji prawnej dziecka i skrócenia jego pobytu w placówce interwencyjnej i pogotowiu rodzinnym, jednak działania te nie zawsze były skuteczne, m.in. z uwagi na trwające postępowania sądowe. Potrzeby dzieci w zakresie nauki, leczenia, terapii w placówkach i rodzinach zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego były zaspokajane. WCPR zapewniało szkolenia i wsparcie dla zawodowych rodzin zastępczych, w tym także dla pełniących funkcję pogotowia rodzinnego.

Koordynatorzy pieczy zastępczej WCPR w przypadku każdego dziecka umieszczonego w rodzinnej pieczy zastępczej, występowali do ośrodka pomocy społecznej właściwego

³⁶ Na dzień 30.06 oraz 31.12 każdego roku, WCPR składa sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres półroczny.

³⁷ Piecza Zastępcza.

ze względu na miejsce zamieszkania dziecka, z prośbą o przesłanie informacji o dotychczasowej współpracy rodziców dziecka z ośrodkiem, przekazania istotnych informacji oraz dokumentów dotyczących dziecka, a także poszukiwali kontaktu z rodzicami dziecka. Rodzice mieli wyznaczany dzień tygodnia i czas na spotkania z dziećmi na terenie WCPR w specjalnym pokoju spotkań.

W kontrolowanym przez NIK okresie, żadne z 63 dzieci przebywających w pogotowiu rodzinnym nie zostało umieszczone w instytucjonalnej pieczy zastępczej, natomiast zostało przysposobionych 15 z nich, objętych opieką w rodzinach zastępczych niezawodowych pięcioro, w rodzinach zastępczych spokrewnionych troje, jedno w rodzinie zastępczej zawodowej, czworo w rodzinnym domu dziecka, a 15 powróciło pod opiekę rodziców.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujący wniosek:

Wniosek

Dochodzenie przez WCPR świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci przebywających w pieczy zastępczej w przypadku, gdy od ich umieszczenia upłynął rok.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, grudnia 2019 r.

Kontroler

Jadwiga Raczyńska

Specjalista kontroli państwowej

podpis

Kontroler

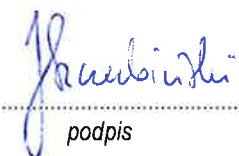
Konrad Kostępski

Główny Specjalista kontroli
państwowej

podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Pracy,
Spraw Społecznych i Rodziny
p.o. Dyrektora
Jacek Szczerbiński

podpis